

Roman Bartnicki

AKADEMIA KATOLICKA W WARSZAWIE

ORCID: 0000-0001-9992-6804

**RECENZJA KSIĄŻKI:
KS. ANDRZEJ TULEJ,
„CZEMU BOJAŹLIWI
JESTEŚCIE, MAŁEJ WIARY?”
EWANGELICZNE OPOWIADANIA
O BURZY NA JEZIORZE (MK 4,35-41;
MT 8,23-27; ŁK 8,22-25), TYNIEC
WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW,
KRAKÓW 2021, SS. 167**

Niezbyt obszerna, ale wartościowa i interesująca praca ks. dr. Andrzeja Tuleja składa się ze strony tytułowej, spisu treści, wykazu skrótów, wstępu, dziesięciu nienumerowanych paragrafów, zakończenia, dwóch aneksów i bibliografii.

Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Biblii w Kościele* z 1993 r. podkreślił wielką wartość metody historyczno-krytycznej, zachęcając do stosowania w badaniach biblijnych zwłaszcza metody historii redakcji. Słusznie skrótowo odnotował ks. Andrzej Tulej we Wstępie, że metoda ta polega przede wszystkim na oddzieleniu materiału z tradycji od elementów pochodzących od ostatecznego redaktora, a następnie na wskazaniu idei teologicznych zawartych w obu warstwach. Do takich analiz nadają się zwłaszcza teksty występujące w trzech Ewangeliach, do których należą m.in. opowiadania o uciszeniu burzy na jeziorze.

Wstęp zawiera wszystkie oczekiwane elementy: wprowadzenie w problematykę, metoda pracy, omówienie literatury przedmiotu, postawienie problemu (za-

mieszczące przed przeglądem literatury przedmiotu), wskazanie kolejnych etapów pracy badawczej.

W zakres metody historyczno-krytycznej wchodzi także kwestia historyczności wydarzeń oraz zależności literackich. Autor zrezygnował z badania historyczności cudu, ale poddał analizie wpływy literackie na teksty Ewangelii. Uwzględnił tradycje hellenistyczne, rabinistyczne (które są późniejsze od tekstów Ewangelii) oraz biblijne. Słusznie stwierdził, że autorzy Ewangelii zachowali mentalność biblijną, ale ich opowiadania mają oryginalny charakter. Najdokładniej ukazał związki tekstów ewangelicznych z opowiadaniem o Jonaszu w Jon 1. Doszedł do wniosku, że „Jezus to nie tylko ktoś więcej niż Jonasz, ale także więcej niż hellenistyczni cudotwórcy. Wchodzi nie tylko w rolę bóstwa opiekuńczego, ale co więcej – w rolę jedyne Boga Jahwe”.

Zgodnie ze wskazaniem metodologów ks. Andrzej Tulej poszukuje pierwotnej formy opowiadania o uciszeniu burzy. Wskazuje i prezentuje trzy propozycje pierwotnej wersji opowiadania, które zgłosili: B.M.F. van Jersel i A. Linmans, X. Léon-Dufour, oraz R. Pesch.

Następny etap pracy Autora rozprawy to wyszukiwanie elementów wprowadzonych do trzech tekstów Ewangelii przez ich redaktorów. W tej części rozprawy znalazły się najdokładniejsze analizy literackie. Ks. Tulej stwierdza np., że spośród synoptyków Marek najczęściej używa trybu przypuszczającego (*cohortativus*), co jest głównym, ale nie jedynym argumentem za redakcyjnym charakterem wersetu Mk 4,35. W obliczeniach tzw. częstości oczekiwanej oraz odchyień ks. Tulej opiera się na pracy B.M.F. van Jersela i A. Linmansa. Ks. Tulej skrupulatnie jednak sprawdzał ich obliczenia, wykazując, że autorzy ci błędnie obliczyli częstość oczekiwaną w przypadku pierwszym dla Łukasza.

Bazując na teorii dwóch źródeł, ks. Tulej wskazuje elementy redakcyjne Mateusza. Kolejno wylicza opuszczenia Mateusza w stosunku do tekstu Marka, zmiany wprowadzone przez Mateusza, inną kolejność wydarzeń, dodatek Mt 8,19-22. Podobnie solidnie zajmuje się tekstem Łukasza, wskazując np. na to, że Łukasz usunął Markowy septuaginizm oraz że Łukasz poprawiał grekę Marka.

W następnych paragrafach ks. A. Tulej odczytuje teologiczne przesłanie przekazu pierwotnego oraz trzech opowiadań: Marka, Mateusza i Łukasza. Wyniki badań syntetycznie zostały przedstawione w Zakończeniu.

W zestawieniu z opowiadaniem pozabiblijnymi i biblijnymi narracje ewangeliczne są bardziej oryginalne. W opowiadaniach hellenistycznych cudowny czyn służył podkreśleniu cudownej mocy przez boga lub władcę, natomiast opowiadania ewangeliczne podkreślają wiarę uczniów Jezusa. W opowiadaniach rabinistycznych cud dokonywał się za sprawą modlitwy osoby wstawiającej się

do Boga, natomiast w tekstach ewangelicznych Jezus ucisza burzę własną mocą. Opowiadania Ewangelii są realistyczne, żywe, sprawiają wrażenie bycia echem relacji naocznych świadków.

W Ewangelii Marka wydarzenie ma charakter epifanijny: Jezus manifestuje swoją moc. Postawa Jezusa wskazuje na potrzebę głębokiej wiary i zaufania w Jego moc. Opowiadanie Mateusza ma rys eklezjologiczny. Jezus wzywa do powtórnego, pogłębionego, bardziej radykalnego pójścia za Nim. Łukasz podkreśla dobroć i współczucie Jezusa. Bardziej widoczny jest zamiar misyjny.

Jak powinno być w biblistycznej rozprawie naukowej, ks. Andrzej Tulej wszystkie analizy przeprowadził na oryginalnym tekście greckim. Wykorzystał dość obfitą literaturę, także obcojęzyczną, ale analizy literackie przeprowadzał samodzielnie. Należy podkreślić dużą kreatywność Autora, który w prezentowanej rozprawie doszedł samodzielnie do wielu ciekawych wniosków.

Article submitted: 25.11.2021; accepted: 08.12.2021.